Цана нумару 3000 м. п.

СЬЦЯГ НАРОДУ

аднаднёўка

Вільня, Чацьвер, 23-га жніўня 1923 г.

Перад новым школьным годам.

Лета падыходзе да канца. Перад намі—восень з яе неадступным пытаньнем для кожнага бацькі:

— **„Дзе і як вучыць дзяцей?“**

Пытаньне гэтае асабліва вострае і балючае для нас, беларусаў,—і гэта зусім зразумела. Зразумела, бо—кажучы каротка — мы аказаліся пад уладаю Польшчы зусім **пазбаўленымі школы ў роднай мове**.

А побач з гэтым ідзе нешта яшчэ горшае: мы пазбаўлены наагул магчымасьці вучыцца.

Справа ў тым, што за дзяржаўныя грошы, якія ў пастаці ўсялякіх падаткаў плоцім польскаму скарбу і мы, беларусы, польская ўлада адкрывае на нашай зямлі **выключна** школы з **польскай** выкладовай мовай. **А ў** польскія школы, дзе нашых дзяцей ня вучаць, а... „перарабляюць у палякоў“, беларускае сялянства дзяцей **не пасылае**.

Нам вядомы факты, пададзеныя да ведама і нашым паслом, і польскаму ўраду, што ў іншай польскай школе сядзяць дзьве вучыцельскія сілы, а ходзіць у яе ўсяго... пяцёра беларускіх дзяцей!

І зусім зразумела і справядліва жаданьне нашага народу мець школу ў роднай мове, што дапускае нават... польская канстытуцыя,—нажаль, толькі на паперы! Зусім справядліва і тое, што нашае сялянства ня йдзе ў чужацкую школу.

Але, прымаючы ўсё гэта пад увагу, немагчыма згадзіцца з тым, што **тысячы дзяцей астаюцца бяз вучэньня наагул.**

З гэтым трэба змагацца: **вучыцца трэба за усялякую цану**,—ведама, **апрача цаны запрадаваньня сваей нацыянальнай душы**!

Справа навукі ў сярэдняй школе стаіць у нас даволі добра, раўнуючы да пачаткавых школ. Побач з Віленскай Беларускай Гімназіяй, што йдзе наперадзе ўсіх, маем беларускія гімназіі ў Гарадку, Наваградку, Несьвіжы, Радашкавічах.

За тое бацьком, што хочуць аддаць дзетак у пачаткавую школу, ды ня страціць на вечныя часы сваіх сыноў і дачок, якія ў чужой школе губляюць усялякую сувязь з роднай хатай і з сваім народам, — для такіх бацькоў нямашака куды ткнуцца.

З пачаткам сёлетняга школьнага году мы і павінны распачаць энэргічную кампанію за заваяваньне беларускае народнае школы, за правядзеньне ў адносінах да беларусаў пастановы польскае констытуцыі аб праве нашага народу вучыцца ў роднай мове. У гэтай кампаніі павінны прыняць самае гарачае ўчасьце ўсе жывыя сілы нашае вёскі.

Трэба церш за ўсё **арганізаваць збор подпісаў пад заявамі ўладзе** (школьным інспэктарам) **аб жаданьні насяленьня мець беларускую школу**, падаўшы точны сьпісак дзяцей, якія будуць вучыцца.

Копіі такіх заяваў трэба адначасна **пасылаць Беларускаму Пасольскаму Клюбу** ў Варшаву (у Сойм). Гэта патрэбна затым, каб перад усім сьветам давясьці эндэцкую брахню, быццам беларусы „ня хочуць“ мець школы ў роднай мове.

Адначасна трэба парупіцца, **каб дамаганьні вёсак зацьвярджалі Гмінныя Рады**, у якіх шмат дзе (калі там сябры выбарныя, а не па назначэньню польскае ўлады) ёсьць ужо сьвядомыя беларусы, каторыя справу правядуць.

Ведама, нельга сказаць, ці усё гэта пры эндэцка-хіенскім урадзе дасьць нейкую рэальную карысьць **зараз-жа**; мо' і сёлета ўрад не дапусьціць адкрыць ніводнае беларускае школы, як не дапусьціў летась. Але без такіх народных выступленьняў ня можа быць надзеі, што справа хоць калі палепшыцца. **Чаго не даб'емся сяньня, таго можа дасягнем праз год**, і чым больш энэргічна, чым больш цьвёрда будзем дамагацца зьдзейсьненьня нашага права, тым больш надзеі на нашу перамогу.

Дый гэта ня ўсё.

Надовечы, як мы даведаліся, прадстаўнікі Нясьвіскай гімназіі былі ў пана Куратара ў Бярэсьці, просячы аб аднаўленьні на бягучы год концэсіі. Пан Куратар прыняў іх просьбу вельмі няпрыхільна і раіў, каб, замест вясьці гімназію, ў якой вучняў ня шмат, лепей **кожны вучыцель сабраў-бы дзесяць дзяцей і вучыў-бы іх прыватна**. На гэта ня трэба і ніякага пазваленьня!

З гэтае рады пана берасьцейскага Куратара мы і павінны карыстаць па вёсках дзеля вучэньня нашых дзетак у роднай мове — пабеларуску, калі ўлада не дае дазволу на адкрываньне беларускіх пачаткавых школ. **Дзесяць бацькоў напэўна здолеюць забясьпечыць утрыманьне вучыцелю,** які возьмецца вясьці так-званы „камплект“.

Дый вучыцялёў, якія могуць вучыць, у нас па вёсках хваце: абы толькі **не баяліся** рабіць тое, што дазволена законам.

Дый які-ж на сьвеце закон можа лічыць навуку—„грахом“?!

Вось, няхай нашы беларусы ня трацяць дарма часу, а неадкладаючы возьмуцца за тое, каб і на гэты год іх дзеці не бадзяліся дзікунамі бяз школы і вучэньня. Мо для некага і карысна, каб сярод нас было чымбольш няграматных,—але для нас гэта—**найвялікшае няшчасьце.**

Змагаймася-ж з ім дружна, і перамога будзе наша!

Ст. Мірскі.

„Triumfuje Białoruś!..“

„Daremne żale! Próżny trud!
„Zbyteczne złorzeczenia!—
„Minionych kształtów żaden cud
„Nie wróci do istnienia!“
Adam Asnik.

Колькі найлепшых пачуцьцёў і самага запраўднага нацыянальнага энтузыязму, колькі палітычнага розуму і адміністратыўнага таленту, колькі забойча-тонкага, неабмыльна-вернага рашчоту ўложана было „прыроджаным гаспадаром“ Заходняе Беларусі ў вядомы, гэніяльна-просты плян—распладзіць на сьпіне беларускага народу, пад яго кашуляй,—тое сьвярблівае супакойнае жыцьцё мясцовага жыхарства, „жывёлы“, таго польскага „казацтва“, якое завецца „асадніцтвам“...

Колькі гэтак патрэбных для безнадзейна-шуканай „буджэтнай раўнавагі“ народных мільярдаў было патрачана на зьдзейсьненьне і падтрыманьне гэтага гэніяльнага пляну...

Колькі, з другога боку, найгоршых, але справядлівых пачуцьцёў было разбуджана і ўскормлена ў сэрцы беларускага народу,—гэткім пэратварэньнем суседа-паляка, брата земляробаў жываеда-асадніка...

Колькі лепшых надзей беларускага народу было прынесена ў крывавую ахвяру на аўтар сьвяткаваўшай свае нарадзіны Польскай Дэмакрат. Рэспублікі...

Здавалася-б, што гэты „абаронны вал“, гэны „роў дэфэнзывы“—ад „усходняе небясьпекі“—былі насыпаны і выкапаны надта добра...

Здавалася, што гэтыя „асяродкі„ ці „расаднікі“ гэныя „жывёлы“, выбачайце,—польскае культуры былі ўгрунтованы яшчэ мацней...

Адным словам, здавалася—давай толькі гэтым „расаднікам“—асаднікаў, па 50 мільярдаў у месяц, маючы на ўвазе няхібны спадак маркі...—і паны Скульскія і Студніцкія могуць быць зусім спакойны: шмат раней, як за 50 гадоў ад беларусаў у Беларусі не застанецца нават духу!..

Але-ж вось паслухайце,—што-ж сталася...

Ня дзе-нібудзь,—не ў якім там зайздросна-лявіцовым органе, па дрэннай прафэсіі заўсёды шальмуючым ахвярную дзеяльнасьць „Богам і Айчызнай“ пазванага да ўлады „rządu większości narodowej“, але ў самой „урадовай“ „Газэце Варшаўскай“, надрукована стацьця, з якой зусім, як сьвет, ясна, што—як для польскага оптымізму, гэтак сама і для беларускага пэсымізму няма рашуча ніякіх падставаў...

Гэтую цікаўную стацьцю, надрукаваную ў № 213 паказанай газэты, мы і павінны ўявіць нашым чытачом.

Робім гэта якнайкарацей, па магчымасьці—з захаваньнем яе букету...

Перш-на-перш аўтар адразу кажа, што „лявіцовая“ польская ўлада ад пачатку прышла ў Беларусь дзеля таго і рабіла ўсё тое, каб зьнішчыць у Краі не беларускі элемэнт, але польскі... Гэта і было галоўнай папыткай усяе крэсовае палітыкі... Вось табе і маеш, а мы ўсе думалі, што „лявіцовая ўлада“ толькі гаварыла пекныя словы, а рабілася заўседы тое самае, што робіцца цяпер,—каб выкараніць беларуса з Беларусі... Польскай уладзе трэ' было адразу... „падтрымаць на Крэсах większą własność ziemską“... гэта значыць—абшарнікаў... Гэта—дзеля таго, што ўсялякая іншая зямельная палітыка на Крэсах, якія-б „польскія мэты“ яна сабе ня ставіла, асуджана на загібель.

Ня можна ня прызнаць, што гэтае разважаньне, надыктэванае страхам гінучых абшарнікаў, маець самыя важныя падставы. Запраўды ёсьць ад чаго прыйсьці да адчаю: адзінае срэдства ёсьць на сьвеце, каб захаваць на „Крэсах“ польскі характар зямельнай уласнасьці, абараніць польскі элемэнт ад паглыненьня яго беларускім элемэнтам,—гэта... захаваць нятыкальна на Крэсах гэткія магнацкія „польскія двары“, як—Радзівілаў, Браніцкіх і падобныя.

Усялякія іншыя „асяродкі“і „расаднікі“, як слушна кажа аўтар, асуджаны „на растварэньне ў народным беларускім моры“. Але-ж нажаль, і ў гэтым—галоўная трагэдыя „польскосьці“ на „Крэсах“...—нажаль—гэтае адзінае на ўсім сьвеце срэдства сталася немагчымым... Аўтар даводзе, што віна ў гэтым—кепскай палітыкі,—„левіцовай адміністрацыі“... Мы ведаем, што справа тут—шмат глыбей... Але—па розных прычынах—срэдства гэтага ня было і няма... І вось...—„спасярод вялікай зямельнай уласнасьці пачалася нябывалая паніка... абшарнікі пачалі на гвалт пазбывацца зямлі... 85 процэнтаў вялікай уласнасьці знаходзіцца ў стане поўнай ці частковае ліквідацыі“... „Катастрофа ня была-б яшчэ гэтак страшнай, калі-б зямлю гэтую дарогай парцэляцыі куплялі палякі. Але-ж нажаль гэтая зямля гуртом перадхозіць у рукі беларусаў, якія наагул варожа настроены да ўсяго, што толькі польскае“... Бяз сумліву сам Мураўёў не нарабіў столькі бяды польскаму ўладаньню на Крэсах, як... „жонды“ тутэйшых левіцовых рэфэрэнтаў“, кажа аўтар...—як нарабілі самі палякі, паправім мы...

Сама „сувэрэнная“ польская ўлада з мертвых паўстаўшае Польшчы забіла на Крэсах сваю „польскасьць“ ляпей са самаго Мураўёва!...—вось які забойчы вывад робіць аўтар...

Вывад зусім слушны, можна толькі яго яшчэ пашырыць, не абмяжоўваючы яго аграрным пытаньнем, і—дадаць толькі, што, як выходзе з фактаў, прывезеных аўтарам, ніякай іншай зямельнай палітыкі ў напрамку пажаданьняў эндэцкага аўтара ніякая ўлада на Крэсах вясьці-б не магла.

Польскае вайсковае асадніцтва на Крэсах зьяўляецца прадпрыемствам бязумоўна няўдалым, як у сэнсе эканамічным гэтак сама і з боку нацыянальна-палітычнага. „Галоўнай мэтай вялікай часьці асаднікаў зьяўляецца, як трафна кажа аўтар,—„штось уха-

піць", „штось зьліквідаваць", і „злажыўшы манаткі, ўцячы", (zwiać). „З гэтае прычыны асадніцтва з эканамічнага боку, зьяўляецца аднымаграмадным нулём, калі не вялізарнай шкодай"? „Няварта радавацца і з нацыянальна-палітычнай вартасьці гэтага прадпрыемства. Выбары ў цяперашні Сойм паказалі ў поўнай меры, што вялікшая большасьць асаднікаў, гэта ўсе—вызваленцы, якія галасавалі ў паражаючай еднасьці з беларусамі—за рознымі Галавачамі, Аўсянікамі ці Галкамі... Відаць з таго, што з гэтага боку чакаць падтрыманьня польскасьці на Крэсах няма чаго". „Можна наадварот цьвярдзіць, што слабыя матар'яльна, кінутыя на волю лёсу нашыя асаднікі ў блізкай прышласьці патануць у беларускім моры"... „Наша гісторыя вучыць нас, што беларуская срэда, грамада, (слухайце, браты—беларусы!) мае невычарпальную сілу асыміляцыі, паглыненьня ў сабе чужых элемэнтаў".

Куды дзелася, горка ўздыхае аўтар, тая многалікая польская шляхта, якая калісь так шумела на ўсялякіх „сойміках"!?—Няма ад яе нат' сьлядоў!.. Засталіся ад яе толькі ўсяго адны... польскія прозьвішчы ў шмат каго з зусім добрых, запраўдных беларусаў... „Гэтая польская шляхта ўстала проціў русіфікацыі, але-ж беларуская грамада праглынула ўсю пасыўную масу гэтае польскае шляхты"...

Ад гэтае асыміляцыі асталіся толькі... „вялікія двары"—толькі магнацкія роды абшарнікаў...

Значыцца, — польскай палітыцы і гістарычнае прошлае і інтарэсы цяперашняга часу катэгорычна ўказваюць адзіны толькі шлях да захаваньня польскасьці на Крэсах...—Гэта — захаваньне і падтрыманьне абшарнікаў!.. Але-ж, ізноў паўторым: нажаль, па прызнаньню самае-ж „урадовае" газэты, гэты шлях... на 85% закрыты—завалены і па ім ужо мяма ніякога праезду... Бо, як добра мусіць ведаюць самі паны—абшарнікі, няма той сілы ў сьвеце, якая-б магла спыніць гэты над'звычай карысны для абшарнікаў, хаця і з вялікім „дакладам" з боку купляючага зямлю сялянства, загадзя „дыскантуючы" ўсё толькі пагражаючую „зямельную рэформу", а можа нат' прадугледжываючы штось яшчэ горшае, рух „парцэляцыі"... Акурат тыя асаднікі і абшарнікі сьпяшаюцца „штось ухапіць", „штось зьліквідаваць"—„zwiać", карыстаючы з часу...

„Гэтыя двары, кажа аўтар, былі калісь „магутнымі фортэцамі" (цьвярдынямі) польскасьці ў Краі"...

Але-ж гэтыя часы мінаваліся і ня вернуцца ўжо ніколі...

Адбудаваць гэныя „фортэцы", вярнуць гэтыя „сьвятыя" часы—пустая думка тых жывых нябожчыкаў, што маюць ужо толькі нагэтулькі сілаў, каб... пісаць сабе нэкралёгі.

І ляпей за усё аб гэтым сьведчыць сам польскі „жонд", які, як кажа аўтар, сам вядзе барацьбу, разбураючы гэтыя „фортэцы", а з імі разам і адзіныя падставы польскасьці на Крэсах..."

У канцы—праз некалькі гадоў, калі ня буде зьменена ўся гэтая палітычная сыстэма (мы чулі ад яго-ж, што гэта—немагчыма!...), дык ў грузалкі рассыплюцца гэтыя фортэцы і

„Затрыумфуе Беларусь"!...

Амэн, пабожна дабавім мы,..

Мы відзім, што „Беларусь затрыумфуе" ужо дзеля таго, што за яе сама прырода. Беларускі народ мае вялікую сілу дзеля таго, што ён жыве ў сябе дома на сваёй зямлі, дзе жылі яго дзяды і прадзеды... мае вялікую неперамножную моц дзеля таго, што сядзіць на сваёй зямлі вялікай Грамадой...

Гэтую адналітную Грамаду чужынцы хочуць разьдзяліць, разьбеларусіць усялякімі спосабамі...

І няхай Беларускі народ добра ўцяміць, што, калі за Беларусь прырода, ды калі яшчэ за Беларусь, за сваю Бацькаўшчыну ўстане і будзе і сам беларус—нятолькі, як этнографічная жывёла, як народнае мора, але і як сьвядомы нацыянальна, духова аб'яднаны, культурна арганізованы **народ**, дык—ні сьпіхнуць яго з роднай зямлі, ні зьесьці яго ніякімі там „асаднікамі" ці іншымі хітрымі спосабамі—ніякая моц на ўсім сьвеце ня зможа...

Тады запраўды—**„Затрыумфуе Беларусь".**.

Суліма.

Польскі фашызм.

Італьянскі фашызм зламаў і стаптаў дэмакратычнае выбарнае права. Італьянскі парлямэнт зложаны з ворагаў і здраднікаў працоўнага народу прыняў выбарную рэформу, якая ідзе ў разрэз інтарэсаў працоўных.

Рэформа гэтая дужа прыпала наўспадобу і польскім фашыстам. Хьена захлібаючыся пяе хвалебныя гімны Мусолінаўскім гадунцом на шпальтах „Rzeczypospolitej". „З італьянскай зямлі плывець на змучаны, знэрваваны пасьля ваеннай завірухі сьвет, плывець сьвежы, жыцьцёдаўчы, творчы павеў. Знамянітая пабеда, якую ў апошнія часы адтрымаў Мусоліні над проектам выбарнай рэформы, стварыла новае павялічэньне сіл гэтага павеву і ізноў цэлы сьвет зьвяртаецца да Італ і, адкуль ізноў чуваць голас адраджэньня, ідуць новыя праўды, плывець новая вера".

Але польскія паны ня толькі хваляць але і стараюцца ісьці сьлядамі італьянскіх фашыстаў да адабраньня правоў у працоўных. Уся Польшча ўкрыта тайнымі арганізацыямі фашыстаў. Галоўная спаміж гэтых арганізацый ёсьць „Zakon Faszystów" якая ставіць сабе за мэту вясьці барацьбу без кампрамісаў і агаворак з чужымі элемэнтамі, як беларусы украінцы, жыды і іншыя, а таксама з соцыялістамі і арганізацыямі працоўных.

„Без фашызму Польшча, як незалежная дзяржава ня можа існаваць", катэгорычна заяўляе гэты „Zakon" і вядзе сваю гібельную працу сярод моладзі і несьвядомай масы і гуртуе свае сілы каб ударыць на лявіцу з поўнымі сіламі з надзеяй на пэўную пабеду.

„Bóg i ojczyzna!" крычаць польскія фашысты і ідуць крывавым поступам на „cudze żywioły", якімі для іх зьяўляюцца працоўныя і нацыянальныя меншасьці, іцуць чорнай табалой, а хрысьціянская дэмакратыя высьцілае ім дарогу дыванамі і набожна кладзе крыж на свае сытае цела.

Ж.

Горкая праўда.

Фашызм у Польшчы ап'янеў ад нечаканых удач і пабед ды закруціў такую крутуху, такі пыл, што ажно сталі чыхаць самі яго тварцы.

А да тварцоў фашызму трэба аднесьці і пана Язэпа Пілсудскага, які за ўвесь час свайго панаваньня рабіў уступкі і ўгоду вялікім паном, а працоўны народ і прыгнечаныя нацыянальнасьці ашуківаў пустымі абяцанкамі, аж пакуль урэшце не давёў да хьена-пястоўскага раю, ў якім лодзінскія рабочыя ўжо ядуць сабачыну.За гэтыя заслугі Пілсудскага паны надзялілі яго тытулам маршалка, а як самі ўмацаваліся, дык дзелавіта, нават бяз трыумфу пабеды, адкінулі яго, як выціснутую цытрыну. Ганебная і марная доля! Магчыма, што як фашыстам патрэбна будзе мець караля, дык так называемы соцыяліст Пілсудскі ім можа зноў падыйсьці і яны зноў пагодзяцца. А чалавек гэты меў уладу ў сваіх руках і каб быў сапраўдным соцыялістам, дык перадаў-бы яе ў рукі рабоча-сялянскія, а не эндэцкія.

Польскі фашызм--грозны вораг польскаму рабочаму і нацыянальным меншасьцям. Ні ў парлямэнце, ні на газэтных шпальтах не пабіць, не паканаць фашыстаў; ні ўгаворамі, ні перагаворамі ня вырваць ужо Польшчы з кіпцяў фашыстаў, якія хочуць стварыць другія Таргавіцы, калі шляхта паўстала супроць абвешчанай констытуцыі і прадала сваю дзяржаву суседнім царом, бо гэта ёй было выгадна, гэта было карысна для яе кішані.

Але што будзе з Польшчай, як з дзяржавай, нас гэта мала цікавіць,—мы стаім на стражы інтарэсаў працоўнага народу як беларускага, польскага і іншага.

Мы павінны ад'значыць той факт, што ўнутраная разруха дзяржавы, ў якой мы апынуліся і скразьнякі з Нямеччыны, якія праходзяць праз нас на Ўсход, прадвяшчаюць паважныя падзеі ў гэтай дзяржаве.

Да гэтых падзей мы павінны быць прыгатаваны, павінны быць арганізаваны ў дружную працоўную грамаду, каб на выпадак якой завірухі зноў не захапіў улады вораг працоўных. Але тут трэба сказаць горкую праўду, што ў сэнсе арганізацыі ў нас бадай нічога ня зроблена. Праўда, што пры фашыстоўскім панаваньні трудна працаваць, трудна стварыць адналіты фронт працоўных, але затое гэтыя працоўныя, дзякуючы прасьледаваньням больш аб'яднаныя, вастрэй адчуваюць патрэбу супольнага выступленьня, лягчэй паддаюцца да арганізованнасьці, да выступленьняў у абароне сваіх інтарэсаў.

Беларускі народ цёмны і напоўсьвядомы, падзелены рознымі рэлігіямі аднак у часе выбараў у Сойм ясна даказаў сваё зразуменьне агульных інтарэсаў, даказаў сваю гатоўнасьць да арганізацыі, да барацьбы і выбіраючы сваіх прадстаўнікоў ён чакаў і чакае ад іх правадырства да лепшай будучыны. Беларускі народ здаў лёс сваім прадстаўнікам, якія мусяць сярод ускалмучанага мора буржуазнага палітыканства правясьці гэты народ да волі і зямлі, да ўлады працоўных. Роль вельмі адпаведная і пачэсная, за выкананьне яе—чэсьць і слава, а ў праціўным разе, калі народ ашукаецца, калі перад народам не апраўдацца, дык чакае страшны народны суд. Веліч гэтай ролі трэба ўразумець, уявіць, як сьвятасьць насіць у душы.

Хай будзе нам дазволена ў гэты час, калі адбіраюць нашу зямлю і губяць душу беларускага народу, запытаць нашых паслоў, што зроблена і што робіцца для самаабароны і для творчай працы сярод беларускага народу?

Ці нашым паслом вядома і ці прыняты якія меры супроць зьдзейсьненьня фашыстамі іхняй праграмы, вось яна: „Асьведамляць усіх польскіх патрыётаў, што сучасны выбарны закон ёсьць дрэнны і трэба дабівацца яго зьмены ў тым духу, каб у Сойм і Сэнат маглі быць выбранымі толькі праўдзівыя гаспадары гэтай зямлі, а не элемэнты чужыя. Тое самое трэба мець на ўвазе і да ўрадовых установ. Асьведамляць, што кіраўніцтва так вялікім апаратам, як ёсьць наша дзяржава (Польшча), ня можа быць у руках анальфабэтаў і дзеля таго даць права выбараў у Сойм толькі такім, якія кончылі ня менш 4-ры ўрадовыя клясы, а да Сэнату,—якія маюць вышэйшую адукацыю".

Значыць непавінна быць прадстаўніцтва ад нацыянальных меншасьцяў, і ад працоўных, якія дзякуючы панаваньню буржуазіі ня могуць кончыць нават і гэтыя 4-ры клясы.

Гэтая фашыстоўская пагроза павінна яшчэ цясьней аб'яднаць нашых паслоў з народам, аб'яднаць у адну сям'ю. Мінулая соймавая праца паказала бясплоднасьць сваю ў сэнсе паляпшэньня быту працоўных. Зразумела, што нашым паслом трэба зьвярнуць усю ўвагу на вёску, вярнуцца туды, адкуль самі вышлі, вярнуцца дамоў і ратаваць жыхароў гэтай хаты ад уплываў клерыкальных кругоў, буржуазнай угоды (пэпэсы), вырываць з кіпцяў польскіх фашыстаў.

Мітынгаваць на кірмашох дужа добра, але гэтага мала. Пасол, як нятыкальная асоба, можа і павінен шмат іншае рабіць—ён свабодна можа праводзіць арганізацыю сялянскіх і работніцкіх мас і можа адкрыта стаць на чале работніцкага руху.

З сорамам трэба прызнацца, што ў другой сталіцы Беларусі—ў Вільні да гэтага часу ніразу ня было справаздаўчага пасольскага мітынгу, што ў тэй-жа Вільні ёсьць аб'яднаных у прафэсыянальную арганізацыю да 40 тысячоў рабочых з добрай палавінай беларусаў і сярод іх няма нават беларускай культурнай сэкцыі.

Горкая праўда!

Мы спадзяемся, што тут бязумоўна ёсьць паважныя прычыны і чакаем апавяшчэньня іх ад паслоў.

Нас цікавіць таксама, што сталася са статутам „Сялянскага Саюзу", які быў аддадзены ў Пасольскі Клюб для зьлеганізаваньня яшчэ ў лютым месяцы гэтага году?

Р. Юргілевіч.

Патрэбнасьць арганізованнасьці.

Кожнаму ясна, што палажэньне беларускага народу ў Польскай дзяржаве па свайму цяжкаму палажэньню ня можа знайсьці ніякага параўнаньня. Польскі „stan posiadania" ў Заходняй Беларусі складаецца з вялізных і меншых абшарнікаў, дробна-буржуазнага мяшчанства, шляхты, панаёхаўшых на дзяржаўныя пасады галіцыйска-пазнанскіх вураднікаў ды асаднікаў-колёністых.

Ўся гэта, ўзятая разам, ня так ужо й вялікая жменя польскага элемэнту напінае ўсе свае сілы, каб прыдаць нашаму краю свой польскі характар ды апраўдаць поўнае права Польшчы на валаданьне тою заходняю часткаю, заселенай вялізнаю масаю беларускага сялянства, тэрыторыі, якая дасталася Польшчы па трактату ў Рызе.

Моцны эканамічна польскі элемэнт нашае зямлі мае, пакуль што, бязумоўную перавагу ў тэй нацыянальнай барацьбе ў нас, якая ні для каго сакрэтам не зьяўляецца.

Палякі ў нас—паны палажэньня, мы, Беларусы—зносім нябывалы нацыянальны гнёт.

І гэта ясна для кожнага об'ектыўнага вока, хоць крыху дзіўным дзе-каму можа здацца, чаму гэта, хай сабе і ўпрывілеяваная і дужая эканамічна, меншасьць можа граць першую ролю ў жыцьці краю, абходзячы большасьць насяленьня з усіх бакоў.

Але-ж старою, як сьвет зьяўляецца тая простая праўда, што арганізованая меншасьць ніколі не баіцца самае паважнае большасьці, калі большасьць гэта саўсім неарганізована, альбо арганізована вельмі слаба.

Адсюль ясна, чаму гэта кучка моцна арганізованых ангельцаў (разумеецца пры падмозе ўсей сілы дзяржаўнага брытанскага апарату) можа панаваць над малаарганізованым хоць і вялізным па ліку насяленьнем Індыіі, ці іншых брытанскіх колёніяў.

Кожная гэткая колёнія непараўнальна вальней дыхала-б, будучы самастойным дзяржаўным арганізмам, чымся пад уладаю, хай сабе й даволі гуманных, брытанцаў.

Бо, даючы некаторыя азнакі аўтаномнасьці сваім колёніям з боку палітычнага, Англія зьяўляецца поўнаю валадарніцай колёніяльных багацьцяў і эксплёатуе адвечнае насяленьне колёніяў з эканамічнага боку так, як толькі яна адна рабіць гэта ўмее.

Калі прыраўняць Зах. Беларусь да якой-небудзь ангельскай колёніі, дык і то розьніца будзе гэткая, што прыдзецца толькі разьвясьці рукамі.

Вялізныя абшары зямлі палітае крывёю й потам працоўнага беларускага народу знаходзяцца ў нас у руках чужынцаў—свайго гатунку лёнд-лёрдаў, (як у Ірляндыі)—польскіх абшарнікаў, эканамічны гнёт якіх адчуваецца проста.

У той час, як зруйнованае вайною і зьвязаным з ёю ўцекачоўствам беларускае сялянства знае толькі ўрадовыя падаткі, якія ліха ведае з чаго ўзяць, і ня бачыла дасюль ніякай ўрадовай падмогі дзеля падняцьця на ногі разбураных гаспадарак,—у гэты самы час урадам кідаюцца мільярды марак на ўмацаваньне колёнізацыі (асадніцтва).

Тады, як кожная ангельская колёнія мае свае аўтаномныя палітычныя правы, народ наш у Польшчы пазбаўлены нават фактычнага карыстаньня лібэральнымі нормамі пісанай польскай констытуцыі.

Чаму-ж гэта так?

Дзе прычына таго, што навет свая ўласная констытуцыя, бяз ніякага ўдзелу беларусаў зложаная, не шануецца польскімі ўладамі?

Свае констытуцыйныя правы некалькімільённае беларускае насяленьне магло-б лёгка адстаяць толькі тады, каб яно так ці іначай, а было ўсё-ж такі арганізована, зьліта ў моцны нацыянальны масыў.

Раз правы нашыя топчуцца, дык за іх трэба бароцца, а кожная барацьба можа вясьціся толькі арганізованна.

Калі польскі ўрад, які выразна йдзе да дыктатуры сваё польскае большасьці над рэштаю насяленьня рэспублікі, пачне „bezwzględne tępienie“ нацыянальных меншасьцяў, як быццам нейкага антыдзяржаўнага элемэнту і ня дасьць ніякай магчымасьці арганізоўвацца адкрыта ў межах права, дык тады ўжо віною самога ўраду будзе тое, што прасьледаваная меншасьць пачне арганізоўвацца, накшталт ірляндцаў, нелегальна.

Пры ўсіх сваіх нэгатыўных праявах, нелегальная арганізацыя заўсёды ўжываецца такі ў кожнай барацьбе, як апошняя магчымасьць самое барацьбы.

Палякоў гэтаму няма чаго вучыць—яны яшчэ ўчора маглі-б павучыць іншых.

Культурныя ірляндцы мелі і шмат культурнейшага за палякоў працоўніка, праз меру гордага і вельмі прывыкшага панаваць.

Але-ж пад самым носам у ангельцаў Ірляндыя боруцца за сваё сьвятое права самастойнасьці, змагла арганізавацца так, што нарэшце амаль не саўсім ад Англіі вызвалілася і ў недалёкай будучыне вызваліцца напоўна і абсолютна.

Моц ірляндзкай арганізованнасьці дайшла да таго, што побач з офіцыяльнай ангельскай адміністрацыяй тварылася свая тайная ірляндзкая. Свае ірляндзкія непаразуменьні рашаліся ў сваіх ірляндзкіх неофіцыяльных судох і г. д.

Дык ясна, што і нам, беларусам, трэба шаг за шагам арганізавацца, трэба самім тварыць свае нацыянальныя камітэты, рады, ці іншыя арганізацыі, сплесьці іх цэлую стройную сетку з дужым адзіным цэнтрам; дзеля утварэньня арганізацыі нельга шкадаваць нічога.

Сколькі ў нас ужо ёсьць амаль што незапоўненых статутаў, даўно зацьверджаных уладамі! Гэткія, напрыклад, арганізацыі, як „Таварыства падмогі пацярпеўшым ад вайны“ (існуе, толькі як статут), маглі-б зусім праўна аб'яднаць нялічаную масу сяброў па ўсіх местах і вёсках Заходняй Беларусі і быць моцнаю адпорнаю сілаю ад гвалтоўнае палянізацыі.

Калі-ж ня будзем так, ці йначай арганізоўвацца, дык сама сабою няволя нашая ня міне.

Аднаго жаданьня волі мала, за яе трэба ўмеючы і дружна бароцца.

Аднаго пачуцьця пісанага права таксама мала, правам трэба карыстацца.

Дапусьцім, што сягоньня некага ў той, ці іншай вёсцы скрыўдзіла дзяржаўнае адміністрацыя.

Чым можа рэагаваць на гэта пакрыўджаны, калі ён ня бачыць за сабою арганізованай грамады, калі кожны сусед пакрыўджанага, чуючы сябе адзінокім, неарганізованым, ня можа заступіцца за яго, каб і самому не нагарэла?

Арганізованая грамада заўсёды без вялікае асабістае натугі кожнага з сяброў яе знайдзе магчымасьць хуткай падмогі трапіўшаму ў бяду, пацярпеўшаму крыўду.

Жах палажэньня адразу зьменіцца моцна, калі арганізованай грамадой мы стаяць будзем „усе за аднаго і адзін за ўсіх“.

К. М.

Вызваленьне рабочых—ёсьць справа самых рабочых.

Палітычныя падзеі.

ПОЛЬШЧА.

18 жніўня на конфэрэнцыі Урадаў Профэсыянальных Саюзаў прынята гэткая рэзалюцыя:

„Конфэрэнцыя Ўрадаў Профэсыянальных Саюзаў з прычынаў тэхнічных пастанавіла адлажыць вызначаную на 20 жніўня гэнэральную забастоўку для падтрыманьня бастуючых работнікаў будаўляных і драўлянай прамысловасьці. Замест гэтага конфэрэнцыя пастанавіла абавязаць усе Саюзы да неадкладнай зборкі аднадзёнага заработку для фінансавага падтрыманьня бастуючых работнікаў у іх цяжкай барацьбе з прамысловцамі да слушных дамаганьні. Конфэрэнцыя заклікае Раду Саюзаў і Цэнтральную Камісію Профэсыянальных Саюзаў да апрацаваньня падрабязнага пляну дапамогі бастуючым работнікам“.

„Robotnik“ паведамляе, што ў Вільню, дзе прабывае цяпер Язэп Пілсудскі, высланы шэф палітычнай дэфэнзывы Сволькень у кампаніі двух афіцэраў з мэтай над'зору над „благонадежностью“ Язэпа Пілсудскага.

Ня гледзячы на тое, што курс маркі за апошнія дні не паніжаецца, цэны на прадукты першае патрэбы павышаюцца з кожным днём.

Хьенскія газэты паведамляюць, што з 1-га верасьня будзе павялічаны жалезна-дарожны тарыф для пасажыраў і багажу на 100%.

Польскія ўлады стасуюць усё большыя рэпрэсіі адносна нямецкіх арганізацыяў у Польшчы. У Быдгошчы зачынены галоўны ўрад „Deutschtumsbundu“, у Паморскім ваяводзтве зачынена шмат аддзелаў гэтай арганізацыі. Адбыліся вобыскі ў розных нямецкіх палітычных і культурных арганізацыях, рэдакцыях газэтаў і прыватных памяшканьнях відных нямецкіх дзеячоў. Хьенская прэса піша, што гэтыя рэпрэсіі ўраду, ёсьць вынікам антыдзяржаўнай дзейнасьці „Deutschtumsbund“, хоць ніякіх конкрэтных фактаў ня прыводзіць. Па словах „Gazety Warszawskiej“ выходзіць, што зачыненьне зьвязаецца карай за тое, што „Deutschtumbund“ паскардзіўся перад Лігай Нацый у 1921 г. на Польшчу за невыпаўненьне апошняй трактату аб нацыянальных меншасьцях. Калі гэта так, дык гэта ёсьць акт помсты хьенскага ўраду, але не доказаў яшчэ, што „Deutschtumbund“ відзе дзейнасьць шкодную для Польшчы.

Камісар ураду г. Варшавы аблажыў арыштам № 6 часопісі „Unser Zeitung“ за артыкулы „Коаліцыйны ўрад у Нямеччыне“ і „Нацыянальная справа, дробнамяшчанства і работніцкая палітыка“ з адначасным пацягненьнем рэдактара пад суд па арт. 129 К. К. Таксама падягнуты пад суд рэдактар „Przeglądu Wieczornego“ па 306 арт. К. К.

Абложаны арыштам № 5 часопісі „Słowo Robotnicze“, а сама часопісь зачынена.

С. С. Р. Р.

Выканаўчы камітэт Украіны пастанавіў украінізаваць дзяржаўнае жыцьцё ў губ. Кіеўскай, Падольскай, Харкаўскай, Адэскай, Валынскай і Данскай. У шмат якіх мясцох утвораны курсы украінскай мовы для ўрадоўцаў. Ніхто ня будзе прынімацца на дзяржаўную службу, а дасюлешнія ўрадоўцы будуць праз нейкі час зволнены, калі не здадуць экзамену з украінскай мовы. Профэсыянальныя саюзы, вайсковыя школы, адміністрацыя і партыйныя органы падлягаюць украінізацыі. „Волынскій Пролетарій“ у Жытоміры ўжо выходзіць у украінскай мове. З агульнага ліку 17200 школаў на Украіне 11.000 ёсьць украінскіх.

Падобнае ўмацаваньне нацыянальных рухаў адбываецца ў Беларусі, Грузіі, Азэйбэрджане і шмат іншых мясцох.

ФРАНЦЫЯ.

Пуанкарэ ў Шарлевілі сказаў прамову, дзе адзначыў становішча Францыі ў зьвязку з апошнімі наладамі у саюзнай сям'і, пры гэтым вінавіць Англію, якая сваім становішчам дае повад немцам не выпаўняць пастановы Вэрсальскага трактату.

„Liberté“ паведамляе, што француская нота ў адказ на апошнюю ангельскую ноту ставіць жаданьні Францыі. Сума ў 26 мільярдаў залатых марак зьяўляецца мінімальнаю і гэта ў тым выпадку, калі ўсе францускія даўгі саюзьнікам будуць скасаваны. Францыя не пакіне Рурскага басэйну, бо лічыць, што толькі окупацыя прымусіць немцаў выпаўніць усе ўзятыя на сябе абавязкі па Вэрсальскаму трактату.

Спадак франка йдзе далей. Францускі міністар фінансаў заявіў, што гэты спадак францускай валюты не залежыць ад эканамічнага палажэньня Францыі, а выкліканы дзейнасьцю заграніцнага варожых фінансавых кругаў, якія думаюць гэтым прымусіць Францыю да зьмены свае палітыкі адносна Нямеччыны.

НЯМЕЧЧЫНА.

Забастовачны рух у Нямеччыне яшчэ аканчальна ня спыніўся, таксама не наступіла яшчэ агульнае упакаеньне. З прычыны выдаленьня са службы старшыні профэсыянальнага саюзу працаўнікоў банку паграджае забастоўка служачых Дзяржаўнага Банку, да якой маюць далучыцца працаўнікі дзяржаўнай друкарні.

Эмісія банкнотаў у Нямеччыне ўсё павялічаваецца. У хуткім часе маюць друкавацца банкноты на 100 мільёнаў марак. Штодня друкуецца каля 40 трыльёнаў марак. Дарагоўля расьце непамерна. Фунт валовага мяса каштуе—900.000 марак, хлеб—240.000, яйцо—55.000 марак.

Нацыяналістычная прэса рэзка нападае на новы ўрад, прызываючы да замаху на жыцьцё сучаснага канцлера Штрэзэмана.

Міністар унутраных справаў зачыніў агульна-нямецкі выканаўчы камітэт профэсыянальных радаў, выканаўчыя падкамітэты і „раду 15“, якія, як вядома, праклямавалі гэнэральную забастоўку і бралі учасьце ў арганізацыі работніцкіх выступленьняў у Бэрліне.

Новы міністар фінансаў Гільфэрдынг заявіў, што аб якой-небудзь конфіскаце маемасьці вялікіх прамысловцаў ня можа быць мовы. Вялікі прамысловы капітал змушаны будзе толькі плаціць высокія падаткі. Галоўным заданьнем фінансавай палітыкі Нямеччыны будзе пераход да залатое валюты.

Францускія окупацыйныя ўлады сконфіскавалі ў гарадзкой касе ў Дюсэльдорфе 1 мільярд марак і ў Эсэне—5 мільярдаў марак.

Нота Беларускага ўраду ў справе Клайпэды.

Агенства „Wilbi“ публікуе гэткую ноту міністра заграцічных спраў Беларускай Народнай Рэспублікі да старшыні міністраў і міністра заграцічных спраў Літоўскай Рэспублікі Гальванаўскаса ў справе Клайпэды:

Пане Міністар!

Перагаворы ў справе Клайпэды ў Парыжы глыбока датычаць інтарэсаў Беларускай Народнай Рэспублікі, дзеля таго што з Клайпэдай зьвязана справа нэйтралізацыі Нёмна і ўсей воднай сыстэмы гэтага басэйну.

Кляўзуля Вэрсальскага Трактату, якая прадбачыць нэйтралізацыю Нёмна, траціць сваю сілу пасьля пастановы Конфэрэнцыі Амбасадараў з дня 14 сакавіка г. г. ў справе прызнаньня ўсходніх граніц Польшчы, замыкаючых у межах Польскай Дзяржавы ўсю Заходнюю Беларусь, ня прыймаючы пад увагу лініі Кэрзона, як гэта было прадбачана ў Вэрсальскім Трактаце.

Нэйтралізацыя Нёмна, пасьля прызнаньня ўсходніх граніц Польшчы, без гарантыі адносна іх утрыманьня ў будучыне, бо сама Польшча ня верыць у тое, што гэтыя тэрыторыі будуць належаць да яе ў будучыне, пабуджае Польшчу да безадкладнай эксплёатацыі багацьцяў Беларусі, пераважна яе лясоў, перапраўданых ужо заграцічным прамыслоўцам.

Гэткая прадажа чужой маемасьці недапусьціма і годна кары. Дзеля выгаднейшага правядзеньня гэтай опэрацыі патрэбна нэйтралізацыя Нёмна, як найбольш здатнага шляху для вывазу лесу.

Беларускі ўрад у сучасны мамэнт ня мае выстарчаючых сілаў, каб абараніць свае правы і маемасьць ад марнатраўства і катэгорычна вымагае, у імя салідарнасьці вызваляючыхся народаў, адкінуць усялякія прэтэнсіі Польшчы адносна Клайпэды і нэйтралізацыі Нёмна ў сучасных варунках.

Беларускі ўрад мае надзею, што Конфэрэнцыі Амбасадараў ня ўдасца зрабіць з Літвы супольніка марнаваньня беларускіх багацьцяў і ўзяць на сябе адказнасьць за імпэрыялістычную палітыку Польшчы.

(—) **Захарка**,

за Міністра Заграцічных Спраў Беларускай Народнай Рэспублікі.

Коўна, 8 жніўня 1923.

З газэт.

Праўда аб Захадзе.

Газэта „Манчэстэр Гардіан“ памясьціла стацьцю быўш. італьянскага старшыні міністраў і „італьянскага Л. Джорджа“ Ф. Нітті. У стацьці гэтай яркімі фарбамі намаляваны Эўрапэйскі хаос і востра крытыкуецца вэрсальскі мір.

Дух рэакцыі пануе цяпер па ўсёй Эўропе. Пад аружжам трымаецца цяпер болей людзей, як да вайны. Распрацоўваюцца рэакцыйныя законы. Паднімаецца хваля протэкцыянізму. Шмат дзе парлямэнты фактычна зьнішчаны і устаноўлены дыктатуры. У цэнтральнай Эўропе некаторыя элемэнты носяцца з думкай аб монархічнай рэстаўрацыі. У Францыі нацыяналістычныя групы прымаюць монархічны характар.

Далей аўтар стацьці кажа, што:

мірныя дагаворы выпрацоўваюцца насьпех, разьдзяляюцца абыяк тэрыторыі пераможаных народаў, і стварылі цэлую сэрыю нацыянальна неаднолітых дзяржаў, якія змушаны трымаць агромнае войска не для абароны замежнага ворага, а—ворага ўнутранага. Польшча, Чэхаславакія, Румынія і іншыя зьяўляюцца прыкрымі прыкладамі.

А вось, што кажа той-жа Франчэско Нітті аб Польшчы.

Польшча ня ёсьць дзяржава нацыянальная—палякоў усяго 2/3 насяленьня; галоўная функцыя Польшчы ў тым, каб разьдзяліць Расею і Нямеччыну і каб пашырыць вайсковыя ўплывы Францыі. У рэзультаце чаго Польшча змушана трымаць аграмадную армію.

З УСЯЕ БЕЛАРУСІ.

ЗАХОДНЯЯ БЕЛАРУСЬ.

ХРОНІКА.

Беларуская аднадзёнка. У нядзелю 19-га жніўня вышла ў Вільні беларуская аднадзёнка „Сьцяг“. Выдавец Ганна Клімашэўская.

З 1-га верасьня мае быць павышаны чугуначны тарыф на 100 процэнтаў.

Павялічэньне падаткаў. Віленская газэты паведамляюць, што хутка будуць павышаны ізноў падаткі.

Міжнародны конгрэс студэнтаў. 29-га жніўня ў Варшаўскім унівэрсытэце адчыняецца міжнародны конгрэс студэнтаў. Цікава ці змогуць беларускія студэнты прабіць чынімыя ім перашкоды і даць свой голас на гэтым конгрэсе.

Выбаршчыкі з Валожынскага павету запрашаюць сваіх пасло ў у м. Забрэзьзе на 28 жніўня, на гадавое сьвята на якое зьбіраецца шмат народу з усіх канцоў павету.

Агульны сход Беларускага Грамадзянскага Сабраньня. У нядзелю 26-га жніўня, г.г. а 12 гад. удзень у памяшканьні на Віленскай вул. № 12—6 адбудзецца над'звычайны агульны сход сяброў Віленскага Беларускага Грамадзянскага Сабраньня. Пры адсутнасьці кворуму сход праз гадзіну ў тым-жа дні будзе лічыцца правамоцным пры ўсякім ліку сяброў. Парадак дня: 1. Справаздача Рады старшынь, 2. Перавыбары Рады Старшынь і 3. Бягучыя справы.

082225

Весткі з вёскі.

Вёска Калодчына, Вялейскага павету.

У нашай вёсцы калісьці была ўрадовая народная школа. Цяпер, з часоў вайны, школы няма. Сколькі нашыя сяляне не дабіваліся, каб адчыніць беларускую пачатковую школу,— нічога не памагло: не далі. І вось расьце маладзеж цёмная, як ноч. Днём ужо па вуліцы страшна ісьці, каб галаву не пашчапалі, а ноччу, дык і не вытыкайся. Яблыкі і агуркі парваны яшчэ ў завязі. Затое цяпер палавіна вёскі хварэець на крыважу.

Тутэйшая ўлада вельмі змагаецца з бандытызмам, але ці не сама яна вінавата, што растуць цэлыя пакаленьні бандытаў. Есьць прыслоўе: „Сьпярша навучы, а пасьля крычы", але відаць, што вучыць нас думаюць ня школамі, а вастрогам.

Аднак няма ліха без дабра. Калі ня маюць школы дзеці, дык затое вельмі добрую жыцьцёвую школу прайшлі пажылыя. Людзі запраўды равуць пад цяжарам свайго сучаснага соцыяльна-палітычнага становішча. У нас насяленьне надта малазямельнае. На 2-х, 3-х дзесяцінах жывуць па 8 — 10 душ сям'і. І вось, калісьці, ў часы бальшавікоў, людзі чакалі легіёнаў, каб пад'есьці белага хлеба і адтрымаць у ўласнасьць надзелы зямлі. Дзякуй Богу дачакаліся. Дагэтуль, пакуль што, за пашу скаціны плацілі тутэйшаму пану Гіцэвічу маслам і яйкамі (хоць свае дзеткі сьмяглі ад посьніцы); цяпер-жа адзін маёнтак разьдзялілі асаднікам, якім далі па 10, па 15 дзесяцін зямлі. Асаднікі за пасьбішча масла і яек не бяруць, а загадаваюць людзём адрабляць: араць папар, касіць і г. п. І адрабляюць. І ў вадзін голас затрубілі, што паншчыны дажджаліся. У лес не паткніся нават па сук. Развалілася хата — новую ставіць і ня думай, бо за купцамі лесу не дакупішся. А тут падаткі заразаюць. Ня ўхопяць выплаціць аднаго, глядзіш—ужо другі выдуманы. То на гміну, то на сэймік, то на urzędników, то на школы, (якіх не даюць), то за зямлю, то за жывёлу, то Бог ведае за што й на што.

Ну, вось гэткая жыцьцёвая школа й зрабіла тое, што людзей не пазнаць, якія былі раней і якімі сталі цяпер.

Дзіву даешся, якператвараецца псыхолёгія чалавека. Ужо цяпер ня толькі белага хлеба ня хочуць, але мусіць рады аддаць пасьледнюю цялушку, каб толькі дачакацца якой перамены. Што-ж? Як дбаеш, так і маеш. **Калі-Ласка.**

Вёска **Папела**, Празароцкай воласьці, Дзісн. п.

Справа, аб якой я хачу тут напісаць, мае́ць даўнасьць, але такую, якая і по сягоняшні дзень адчуваецца пацярпеўшымі. У ноч з 29 на 30 чэрвеня 1922 г. да солтыса вёскі Папелы Стасючонка Яна прышлі пьяныя камэндант з пастарунку № 5 з Блошнік і паліцыянты таго-ж самага пастарунка: Кладзінскі, Парэмскі, Шарвацкі і Сьвідэрскі і давай стукаць кулакамі ў вакно, крычучы: „Солтыс, выходзь вон". Калі гэты вышаў і падышоў да камэнданта, дык ён з крыкам „дзе караул" пачаў біць нагайкай, а паліцыянты абступілі з усіх старон і таксама білі кулакамі хто па галаве, хто ў грудзі. З трудом Солтысу ўдалося вырвацца з іх рук. Завучы на ратунак ён пабег у канец вёскі і схаваўся ў грам. Праскові Попел, дзе і зачыніўся. Паліцыя хацела выламаць дзьверы, але нашчасьце начаваў у вёсцы жаўнер 33 баону Станіслаў Петрас, які сваім паяўленьнем разагнаў паліцыю. Спраўцы гэтыя і па гэты дзень гуляюць па нашых вёсках і наводзяць страх на сялян.

Згодны.

Ф. Горкі, Дзісьненскага пав.

Да арандатара ф. Горкі, Паўла Курыловіча ў вулей, які вісеў на дрэве прыляцелі пчолы. Зараз-жа за імі прышоў і гаспадар іх Дубоўскі, селянін з в. Бычыншчына. Дзеля таго, што адзін злавіў пчолы, а другі меў на іх права, дык і парашылі падзяліць пчолы папалам, а дзеля таго, што гэтага ў натуры зрабіць ня можна, дык Дубоўскі пераўступіў Курыловічу за плату сваю долю. На гэтым-бы і скончылася справа, але аб пчолах пранюхаў упраўляючы гэтага маёнтку п. Ведухоўскі, які, невядома з якой прычыны, заявіў прэтэнсію на пчолы. Калі яму даказалі, што пчолы не яго, а Дубоўскага, дык ён згодзіўся і пашоў дамоў. Але праз нейкі час зноў прышоў ужо не адзін, а з драбінай і прыстаўіўшы яе да дрэва, хацеў забраць пчолы. Курыловіч ня даў пчол і пан Ведухоўскі, крэпка пабіўшы Курыловіча, зноў пашоў бяз пчолаў.

Праз нейкі час гэты пан прышоў ужо з паліцыянтам, але той даведаўшыся аб чым ідзе рэч, сказаў, што гэта не яго справа, а падлягае разгляду судзьдзі. Пан, мусіць, добра знаў нораў паліцыянта і паклікаў яго да сябе. Што там было, мы ня ведаем, але паліцыянт, вышаўшы з хаты п. Ведухоўскага, загадаў зьняць пчолы. На пытаньне гр. Курыловіча, на якой падставе гэта робіцца, паліцыянт падставіў дула вінтоўкі да грудзей Курыловіча, і адказаў: „Вось на якой!". Паквітаваньня ў тым, што ён забраў пчолы паліцыянт ня даў.

Ноччу а гадзіне 1--2 зьявіліся паліцыянты, асаднікі і нейкія два плютановыя з жаўнерамі і арыштавалі Курыловіча. Пры гэтым Курыловіча моцна пабілі, выбілі некалькі зубоў. Паліцыянты, абмыўшы аго, адвезьлі ў Дзісну. Заступнік Дзісенскага Камэнданта Паліцыі звольніў Курыловіча, мусіць, не знашоўшы за ім ніякай віны.

Дык за што-ж нявіннага чалавека гэтак мучылі і зьдзекаваліся над ім.

Алтэм.

Дапісы.

З Латвіі.

Люцынская Беларуская Гімназія Т-ва „Бацькаўшчына" паведамляе, што з пачатку новага 1923-24 вучэбнага году яна, па просьбе Школьнае Рады Гімназіі і са згоды Міністэрства Прасьветы, перадаецца Беларускаму Аддзелу і пераіменоваваецца у 2-ю Урадовую Беларускую Гімназію славянскага тыпу.

Прыём прашэньняў на 1923-1924 вучэбны год пачынаецца з 1-га ліпня, ў Канцэляры Гімназіі: Люцын, Пушкінская вуліца, № 13.

Прашэньні можна загадзя пасылаць па пошце.

Прыёмныя экзамены ва ўсе клясы,—для тых, што ня маюць права пастуліць без экзаменаў, — пачынаюцца 20-га жніўня.

Пераэкзаменоўкі для старых вучняў Гімназыі адбудуцца 24-га і 25-га жніўня.

Заняткі ва ўсіх клясах Гімназіі пачынаюцца ў панядзелак 27 жніўня.

З Літвы.

Матэматычны слоўнік.

Карыстаючы э матар'ялаў і прац сабраных літоўскімі вучонымі займаючыміся распрацоўкай тэрміналёгіі для літоўскіх школ і навукі, Інж. К. Душэўскі і В. Ластоўскі улажылі слоўнік матэматычнай тэрміналёгіі, які будзе ў гэтым месяцы здадзены ў друк.

Пісьмо у Рэдакцыю.

Паваж. грам. Рэдактар!

Не адмоўцеся надрукаваць у Вашай паважанай газэце гэткія важнейшыя папраўкі друкарскіх абмылак у артыкуле „Аб нашай мове" С. Б. у аднаднёўцы „Сьцяг" з 19-га жніўня 1923 г.:

1) У другой шпальце ў першым радку згары трэба ўставіць слова **ня** і чытаць так: „Але і тады ўжо людзі, якія **ня** мелі"...

У вынасцы пад гэтай шпальтай кнігу Адэлюнга трэба ад'значыць **1806** годам, а ня 1906 г; як надрукована;

2) У трэцяй шпальце ў 5 радку зьнізу, замест: „зылозы—залозы", трэба чытаць: „зылозуе—залозуе", бо ў слове „залозы" вымаўляецца а таксама ў ыкаючай гаворцы, як і ў акаючай. Там-жа далей трэба чытаць: „пыгамані", а не „пыгамыні" як надрукована.

3) У чацьвёртай шпальце ў 13 радку згары замест: „словы польскія (цёнгле, дрэнна")..., трэба чытаць: „словы польскія (цёнгле, прэндка)"...

З паважаньнем
Рэдакц. Сьцягу

Курс на грошы.

Варшава 21 жніўня.

(Офіцыяльна).

Даляры	246.000
Нямецкая марка	—
Фунты штэрл.	1.122.000
Франкі франц.	13.715
Франкі бэльгійск.	10.950
10 руб. золатам	—
Польскі злоты	—

Сэкрэтарыяты Беларускага Пасольскага Клюбу.

1) **Вільня**, Віленская вул. 12, кв. 6.
2) **Ліда**, I І Слабодка 8.
3) **м. Глыбокае**, Дзісьненскага пав. вул. Сенкевіча 46.
4) **Жодзішкі**, Сьвянцянскага павету кс. Годлеўскі.
5) **Наваградак**, Вялікі Рынак 14.
6) **Нясьвіж**, Альбянская 28.
7) **Столбцы**, Шпітальная 22.
8) **Горадна**, Мастовая 9.
9) **Бельск**, Замкавая вул. 3, кв, 1
10) **м. Саколка**, Горадзенская вул. 34.
11) **м. Кляшчэлі**, Бельскага павету.
12) **м. Крынкі**, Горадзен. павету, Горадзенская вул. 34.
13) **Пружаны**, Вуліца кс. Буткевіча, 16.
14) **Беласток**, Нова-Варшаўская вул. № 83.

Беларускі Пасольскі Клюб, Варшава,
Вейская вул, Сойм.

СПРАВАЗДАЧА

з сум, выданых студэнтам Беларусам у Варшаве.

Ад каго адтрымана і што.

1. Адтрымана ад пана Прафэсара Педэрзэна, прадстаўніка арганізацыі „Усясьветная Помач Студэнтам" асабіста праз рукі студэнта М. Грыгаровіча за яго-ж расьпіс. 350.000 м. п.
2. Адтрымана на ўспамажэньне студэнтам беларусам ад пана Педэрзэна, за расьпіскай Студэнта М. Грыгаровіча . . . . . . 2.870.000 м. п.
3. Адтрымана ад пана Педэрзэна на аплату за правучэньня студэнтаў беларусаў за расьпіскай Ст. Грыгаровіча . . . . . . 400.000 м. п.

Усяго: 3.620.000 м. п.

4. Адтрымана какао ад пана Педэрзэна для студэнтаў беларусаў за расьпіскай студэнта Грыгаровіча каля . . . . 100 фунтаў

Усяго: 100 фунтаў.

5. Адтрымана мыла ад пана Педэрзана для студэнтаў беларусаў за расьпіскай студ. Грыгаровіча (каля 1/3 фун. кавалак) . . . . 232 кавал.

Усяго: 232 кавал.

6. Адтрымана шапак амэрыканскіх . . . . . 5 штук.

Усяго 5 штук.

Каму колькі выплачана.

1. Выдана асабіста студэнту Грыгаровічу 350.000 м.
2. Выдана на рукі студэнтам беларусам як грашавую дапамогу згодна з расьпіскамі 2.116.000 м.
3. Аплачана за прававучэньня студэнтаў беларусаў у вышэйшых вучэльнях у Варшаве паводлуг расьпісак . . . . 405.330 м. п.
4. Выдана грашавая дапамога на выезд у Прагу-Чэскую студэнту Лубгіну . . . . 100.000 м. п.
5. Выдаткі зьвязаныя з арганізац. студ. 274.600 м. п.
6. Астал. на руках у студ. Грыгаровіча 374.070 м. п.

Усяго: 3.620.000 м. п.

7. Выдана какао студэнтам беларусам вышэйшых вучэльняў згодна з расьпіскамі каля 50 фунтаў.
8. Выдана какао студэнтам, выпушчаным з абозу інтэрнованых каля . . . . . . 20 фунтаў.
9. Асталося каля . . . . 20 фунтаў.

Усяго: 100 фунтаў.

10. Выдана студэнтам беларусам мыла 148 кавалк.
11. „ „ інтэрнованым 40 „
12. Асталася . . . . 44 „

Усяго: 232 кавалкі.

13. Выдана эміграптам-студэнтам . . . . . 5 шапак.

Усяго: 5 шапак.

Ініцыятар па вышуканьню грашовай і матар'яльнай дапамогі студэнтам беларусам у Варшаве студэнт **М. Грыгаровіч.**

За згоднасьць у выдаткаваньні **інж. Р. Земкевіч.**
Б. Пісар Б. Н. К. **В. Берзін.**

Варшава,
1-га жніўня 1923 г.

Выдавец Ул. Кадзевіч. Друкарня Левін і Сын, Вільня, Нямецкая 22.